

FAIRPLAY

Et undervisningsmateriale med fokus på fairplay

NORDEA
FONDEN
Vi støtter gode liv

Med støtte fra
TrygFonden

AARHUS
KOMMUNE

FAIRPLAY I IDRÆTTEN

Et undervisningsmateriale med fokus på fairplay

Introduktion	2
Lærervejledning	3
Fairplay	5
Introduktion	6
Det olympiske løfte.	6
Baggrundsmateriale	7
Olympisk historie – eksempler på fairplay	7
Artikler	9
Videoer	9
Diskuter fairplay på baggrund af udvalgt baggrundsmateriale	10
Cases	12
Case 1: Rollen som medspiller	12
Case 2: Rollen som modstander	14
Case 3: Opførsel på banen	16
Case 4: Opførsel uden for banen	18
Case 5: Rollen som tilskuer	20
Case 6: Respekt for regler	22
Case 7: Når voksne snyder	24
Øvelser med fairplay i idrætsundervisningen	26

INTRODUKTION

Skole OL og Anti Doping Danmark har i samarbejde med Danmarks Idrætsforbund, Bueskydning Danmark Danmarks Bowlingforbund, Dansk Atletik Forbund, Dansk Forening for Rosport, Dansk Svømmeunion og Parasport Danmark udarbejdet et undervisningsmateriale for 4.-7. klasse med fokus på fairplay.

Undervisningsmaterialet indeholder inspiration til at arbejde med fairplay i idrætsundervisningen samt en række fairplay-cases, der kan opstå, når man dyrker idræt generelt, og mere konkret når man deltager ved Skole OL.

Foto: Lars Møller

LÆRERVEJLEDNING

I idrætsaktiviteter fra skolegård til forening, fra barn til voksen og fra bredden i den lokale idrætshal til eliten på tv opstår situationer, der vedrører fairplay. Målet med dette undervisningsmateriale er at komme tættere på fairplaybegrebet ved at give mulighed for at diskutere nogle af de vanskelige situationer, der kan opstå i idrætsmæssig sammenhæng, samt at opfordre til at skabe en idrætskultur, hvor fairplay indgår.

Overordnet handler fairplay i idrætten om respekt for reglerne, for idrætten og for alle på og uden for banen. Alle har et ansvar for, at såvel træning som konkurrence afvikles på en god og ordentlig måde. Udøvere, trænere, ledere, lærere, forældre, tilskuere, dommere osv. har alle ansvar for at sikre fairplay i idrætten.

Der opstår løbende vanskelige situationer i idrætten, hvor fairplaydiskussionen bliver relevant, f.eks.:

- Hvor går grænsen mellem at juble over en sejr og at hovere?
- Hvordan er man en god holdkammerat?
- Må man tabe med vilje for at få en lettere modstander i næste runde?
- Hvor går grænsen for at sætte det stærkeste hold og at give plads til alle udøvere?
- Må man tage doping for at blive hurtigere eller stærkere?
- Hvordan skal man tackle det, hvis man er utilfreds med en dommers kendelse?
- Hvad er okay og ikke okay at råbe fra sidelinjen som holdkammerat eller tilskuer?

Dette er blot for at nævne nogle eksempler på situationer i idrætten, hvor fairplay kommer i fokus.

Undervisningsmaterialet 'Fairplay i idrætten' tager afsæt i situationer, som lærere og elever har oplevet på og uden for banen i forbindelse med Skole OL.

Materialet består ud over denne vejledning af et generelt afsnit om fairplay, herefter følger en række cases til diskussion, og til sidst er der en række praktiske øvelser til idrætsundervisningen.

De praktiske øvelser danner afsæt for debat og diskussion af fairplay. Ligeledes indgår baggrundsmateriale i form af videoer og tekster. Disse kan indgå direkte i undervisningen eller bruges som lektier forud for undervisningen.

Det varierer, hvor meget tid den enkelte skoleklasse har til at gennemføre et forløb om fairplay. Undervisningsmaterialet er opbygget, så den enkelte underviser kan plukke i relevante øvelser, diskussioner, materialer og cases til det enkelte undervisningsforløb. I praksis betyder det, at den enkelte lærer kan vælge at arbejde med hele materialet eller blot enkeltelementer. Ligeledes kan læreren sammensætte et forløb, der benytter såvel baggrundsmateriale som øvelser og cases, eller modsat alene vælge at arbejde med øvelser. Det er også muligt at tage afsæt i temaer, der er relevante for den enkelte klasse.

Et eksempel på et forløb kunne være at tage udgangspunkt i temaet om at være tilskuere.

EKSEMPEL

Man kan vælge to videoer om opbakning fra tilskuere fra Irland og Island i baggrundsmaterialet og se det sammen i klassen eller give det for som lektier.

Herefter gennemføre en øvelse med rollespil med tilskuere (øvelse 2), for dernæst at diskutere en eller to cases omkring opførsel uden for banen og afslutte med en generel diskussion af begrebet fairplay.

Har du selv spændende fairplayøvelser, der kan inspirere andre skoler og klasser, er du meget velkommen til at indsende dem til info@skoleol.dk.

MÅLGRUPPE

Undervisningsmaterialet henvender sig til undervisning på klassetrinnene 4., 5., 6. og 7. klasse – årgangene som deltager ved Skole OL.

TEMAER

Undervisningsmaterialet lægger op til, at det er muligt at arbejde med fairplay i såvel klasselokalet som i idrætsrammer.

Det indeholder ud over et generelt temamateriale om fairplay en række konkrete idrætssituationer til diskussion i relation til fairplay.

- Rollen som medspiller
- Rollen som modstander
- Opførsel på banen
- Opførsel uden for banen
- Rollen som tilskuer
- Respekt for regler
- Når voksne snyder

FÆLLES MÅL

Undervisningsmaterialet kan fungere som inspiration for deltagelse i Skole OL eller i et almindeligt idrætsundervisningsforløb, ligesom det kan fungere som afsæt for at deltage i konkurrencen Skole OL Fairplayløftet (<https://skoleol.dk/alt-om-skole-ol/skole-ol-fairplay/>).

Materialet tager afsæt i følgende mål i Fælles mål:

EFTER 5. KLASSETRIN

Eleven kan deltage aktivt i idrættens kultur og fællesskab (kompetencemål), herunder følgende færdigheds- og vidensmål:

- Eleven kan samtale om tabe- og vindereaktioner
- Eleven har viden om tabe- og vindereaktioner
- Eleven kan udvise samarbejdsevne i idrætslige aktiviteter
- Eleven har viden om ansvar og hensyn i idrætsfællesskaber
- Eleven kan handle i overensstemmelse med fairplay
- Eleven har viden om fairplay

EFTER 7. KLASSETRIN

Eleven kan analysere idrætskulturelle normer, værdier og relationer (kompetencemål), herunder følgende færdigheds- og vidensmål:

- Eleven kan analysere normer og værdier i idrætskultur
- Eleven har viden om normer og værdier i idrætskultur.

FAIRPLAY

INTRODUKTION

Undervisningsmaterialet om fairplay går tæt på fairplay som begreb i idrætsmæssige sammenhænge. Det skal give eleverne mulighed for at blive klogere på, hvad fairplay er, hvad fairplay ikke er samt at tage stilling til deres rolle i at sikre fairplay, når de indgår i idrætssammenhænge.

DET OLYMPISKE LØFTE

Den olympiske ed blev aflagt første gang ved de Olympiske Lege i Antwerpen 1920. Siden legene i Tokyo i 1964 har det heddet det olympiske løfte. En deltager på værtsnationens hold aflægges på samtlige deltagende idrætsudøveres vegne det olympiske løfte i forbindelse med åbningsceremonien. Udøveren holder i et hjørne af det olympiske flag, mens løftet fremsiges. Fra Vinter OL 2018 aflægges et fælles løfte for udøvere, dommere og trænere/officials.

Foto: Lars Møller

På dansk aflægges det olympiske løfte således:

En repræsentant siger deres specifikke linje:

DET OLYMPISKE LØFTE

"På vegne af alle atleter"

"På vegne af alle dommere"

"På vegne af alle trænere og officials"

Atleten reciterer herefter på vegne af alle de tre kategorier:

" Lover vi at deltage i disse olympiske lege med respekt og lydighed over for de regler, der styrer dem, og i ånden af fairplay. Vi forpligter os alle til sport uden doping og snyd. Vi gør det for at hædre sporten, til ære for vores hold og i respekt for de grundlæggende olympiske principper. "

Læs løftet:

<https://www.olympic.org/athlete365/news/athletes-take-the-lead-for-opening-oaths>

Se aflæggelsen af det olympiske løfte fra OL i London, England i 2012:

<https://www.olympic.org/videos/opening-ceremony-the-olympic-oath>

BAGGRUNDSMATERIALE

Følgende baggrundsmateriale giver mulighed for at plukke i virkelige eksempler, der fungerer som inspiration til at arbejde med fairplay i klassen. Materialet kan bruges i undervisningen eller fungere som lektier.

OLYMPISK HISTORIE - EKSEMPLER PÅ FAIRPLAY

En sølvmedalje for et liv

Ved OL i Seoul i Korea i 1988 deltog den canadiske sejler Lawrence Lemieux. Under OL-konkurrencen ligger han til at vinde en sølvmedalje, da han opdager, at en af hans konkurrenter, en sejler fra Singapore, er faldet ud af sin båd.

Det ser ud til, at han er kommet til skade og har svært ved at holde hovedet over vandet. Lawrence forlader konkurrencen for at redde sin konkurrent op af vandet. Han taber derfor andenpladsen og ender som nummer 22 i den endelige placering.

I stedet for sølvmedaljen fik Lawrence Lemieux under afslutningsceremonien Pierre de Coubertin-medaljen for fairplay.

Det længste spring

Ved OL i Berlin i Tyskland i 1936 deltager Jesse Owens, en atletikstjerne fra USA. Hans største konkurrent ved OL i Tyskland er den tyske udøver Luz Long, der er favorit til at vinde guld i længdespring.

Jesse overtræder begge sine to første længdespring og får fejl. Overtræder han også sit tredje forsøg, er han ude af konkurrencen. Luz går over til Jesse og præsenterer sig selv. Han foreslår, at Jesse skal prøve at rykke starten på sit tilløb tilbage, så han kan sætte af et godt stykke bag afsætsplanken og dermed få noteret et gyldigt spring. Jesse springer så langt, at han uden besvær vil kvalificere sig til finalen, selvom han sætter af før planken.

Rådet virker, og Jesse fejler ikke sit sidste spring. Jesse ender med at tage guld i finalen og oven i købet slå Luz' rekord. Luz er den første, der lykønsker Jesse med sejren, og de to går fra banen arm i arm.

En stav til hjælp

Ved vinter-OL i Torino i Italien i 2006 står canadiske Sara Renner sammen med sine holdkammerater til at vinde kvindernes holdsprint på langrendsski. Pludselig knækker hendes venstre skistav. Tre andre skiløbere kører forbi hende, og i løbet af få sekunder ser det ud til, at hendes løb er slut.

Den norske langrendstræner Bjørnar Håkensmoen træder frem og rækker Sara en skistav, så hun kan fortsætte. Det ender med at gå så godt, at det canadiske hold vinder en sølvmedalje trods den knækkede stav.

Bjørnar fortryder efterfølgende ikke, at han gav staven til Sara. Han så en skiløber i problemer og havde midler til at hjælpe.

“Vi prøver at leve efter den olympiske ånd. Uden den er vi i store problemer. Hver skiløber, hver holdkammerat fra Norge følger den. Hvis du vinder, men du ikke hjalp en anden person, da du burde, hvad er titlen så værd?” sagde Bjørnar.

Guld i modstandernes båd

Ved OL i Beijing i Kina i 2008 fører de danske sejlere Jonas Warrer og Martin Kirketerp inden den afgørende finalesejls. Vejrforholdene er kaotiske, og danskernes mast knækker på vej ud til starten på finalesejls.

Mens de to sejlere kæmper for at reparere masten, bliver sejlsen udsat pga. voldsom regn og vind. Da sejlsen endelig går i gang, står de to danske sejlere fortsat på land, og håbet om medaljen svinder ind.

De to kroatiske sejlere Pavle Costa Kostov og Petar Cupac er ude af konkurrencen, og danskerne låner deres båd. De kommer meget for sent til starten, men det lykkes Jonas og Martin at komme over målstregen som nummer 7 i sejlsen. Det giver nok point til, at de kan fastholde førstepladsen og vinde OL-guld foran Spanien og Tyskland.

Flere hold protesterer, herunder spanierne, mod at danskerne ureglementeret har lånt en båd. Protesterne bliver dog afvist, og det ender med guld til danskerne.

ARTIKLER

Gode eksempler - Årtiers fokus på fairplay har virket (Politiken, 2012)

<http://politiken.dk/sport/fodbold/art5408354/Gode-eksempler-%C3%85rtiers-fokus-p%C3%A5-fairplay-har-virket>

Spillede ikke - fik fairplay-pris (Ekstra Bladet, 2012)

<http://ekstrabladet.dk/skolefodbold/nyheder/sjaellandmidt/article4751727.ece>

Konsekvens af manglende fairplay: Arsenal spillede kampen om

(Politiken, 2012)

<http://politiken.dk/sport/fodbold/art5418005/Konsekvens-af-manglende-fair-play-Arsenal-spillede-kampen-om>

Foto: Lars Møller

VIDEOER

Usportslig optræden i fodbold:

<https://www.youtube.com/watch?v=7VQDkBn0st0>

De bedste fairplay-øjeblikke fra OL i Rio, Brasilien i 2016:

<https://www.youtube.com/watch?v=dCVIRFW0jgE>

Hjælp til at komme over mållinjen:

<https://www.youtube.com/watch?v=liCRrheKIOI>

Fem olympiske øjeblikke:

<https://www.youtube.com/watch?v=6AkjRbSj6W4>

Bliv stående! Så det andet hold kan score:

<https://www.youtube.com/watch?v=yJ-Xx12SfY0>

Irske fans synger for deres fodboldlandshold, selvom det taber 4-0 til Spanien:

<https://www.youtube.com/watch?v=fZmYv6kDutw>

Islandske fans hylder deres fodboldlandshold, selvom de er slået ud af EM 2016 efter de tabte i kvartfinalen til Frankrig med 5-2:

<https://www.youtube.com/watch?v=i5kY4H6oRs>

Fodboldlandsholdsspillere sætter ord på værdier og retningslinjer:

https://www.dbu.dk/Nyheder/2017/August/players_code_of_conduct

Børn forklarer Fair Play:

<https://www.youtube.com/watch?v=fYpsUB7wAfk>

Ungdoms OL om værdier og fairplay:

https://www.youtube.com/watch?v=Vy9a-z946Rg&feature=player_embedded

Diskuter fairplay på baggrund af udvalgt baggrundsmateriale

Følgende spørgsmål kan fungere som inspiration til at diskutere fairplay:

INSPIRATION TIL FAIRPLAY DISKUTION

- Hvad er din definition af fairplay?
- Hvilke værdier forbinder du med fairplay?
- Hvad betyder fairplay for dig?
- Kan du give eksempler på fairplay?
- Har du selv oplevet fairplay?
- Kan du give eksempler fra idrætten, hvor der var usportslig optræden (det modsatte af fairplay)?
- Har du oplevet usportslig optræden?
- Er der forskel på fairplay blandt eliteidrætsudøvere, som dem vi f.eks. ser til OL, og børn, der dyrker idræt og f.eks. deltager i idrætsstævner med skolen?
- Kom med eksempler på fairplay, i rollen som:
 - Deltager i idræt (over for medspillere og modstandere)
 - Tilskuer
 - Dommer
 - Træner
 - Forælder
 - Lærer

Foto: Anders Riishede

CASES

**ALLE CASES FINDES PÅ DE EFTERFØLGENDE
SIDER, MEN KAN OGSÅ PRINTES ENKELTVIS
TIL BRUG I UNDERVISNINGEN.**

CASE 1

Følgende baggrundsmateriale giver mulighed for at plukke i virkelige eksempler, der fungerer som inspiration til at arbejde med fairplay i klassen. Materialet kan bruges i undervisningen eller fungere som lektier.

OPGAVE A

En række klasser konkurrerer i roning i romaskine. Hver klasse stiller med et hold, der skal ro så langt som muligt på tid.

En meget engageret klasse stiller med et hold, som er indstillet på at vinde konkurrencen.

Julie, Emma og William har roet, og Oscar sætter sig til at ro i romaskinen. Han kan ikke holde samme fart som de andre, og flere klassekammerater vil have ham ud af romaskinen igen.

William sætter sig igen i romaskinen, og i løbet af konkurrencen får Oscar ikke lov til at ro igen.

- Hvad gør du som klassekammerat, der er tilskuer?
- Hvad gør du, hvis det er din holdkammerat, der ikke ror lige så hurtigt som dig?
- Hvad gør du, hvis det er dig, der ror langsomt?
- Bør læreren gøre noget? Hvis ja, hvad?

OPGAVE B

Din klasse skal løbe stafet i atletikkonkurrencen. Med på holdet er Christian, som er overvægtig. Han er i gang med et vægttab og er kommet i meget bedre form end før.

Alligevel løber Christian ikke lige så hurtigt som de fleste andre i klassen. Det ved han godt og er usikker på sig selv i situationen. Du har hørt et par af dine venner fra klassen kommentere på hans langsomme tempo før konkurrencen.

- Hvordan reagerer du på dine venners kommentarer?
- Hvad mener du om, at alle skal deltage i konkurrencen – også selvom de ikke er hurtige?
- Hvordan kan man gøre det til en god oplevelse for Christian at være med i konkurrencen, når han er usikker i situationen?
- Hvordan kan læreren italesætte, at alle skal være deltage ved konkurrencen, uden at udstille Christian?

OPGAVE C

Din klasse skal deltage i holdstafet i svømning med et hold på fire elever.

Læreren spørger, hvem der kunne tænke sig at deltage og vælger ud af dem Sofie, Clara, Ella og Frida til at svømme. Clara og Frida protesterer og siger, at de ikke vil svømme med Sofie, fordi hun svømmer langsomt og bruger bælte.

Sofie bliver ked af det og løber sin vej, mens Clara og Frida griner af situationen, og et par andre fra klassen fniser med.

- Hvad gør du som klassekammerat, der overværer situationen?
- Hvad gør du over for Clara og Frida?
 - Hvad kan der ske, hvis du gør noget? (både godt og skidt)
- Hvad gør du over for Sofie?
 - Hvad kan der ske, hvis du gør noget? (både godt og skidt)
- Hvad gør du over for Ella?
- Bør læreren gøre noget? Hvis ja, hvad?

CASE 2

Rollen som modstander

OPGAVE A

Længdespringskonkurrencen er i gang i atletik til Skole OL. Eleverne, som ikke deltager i konkurrencen, står ved siden af banen og hepper på deres klassekammerat. Nogle elever forsøger at stresse eleverne fra andre skoler ved at håne og buhe ad dem, når de skal springe.

Elever fra andre skoler, inkl. din egen klasse, begynder at gøre det samme. For når de andre gør det, gør I det også.

Der er ingen lærere til stede.

- Synes du, at det er okay at buhe af modstanderne?
- Er det okay at buhe og håne, når de andre også gør det?
- Hvad synes du er god opførsel over for modstanderne?
- Hvem har ansvar for at gøre noget i situationen?
- Der er en dommer til stede ved konkurrencen. Skal vedkommende gøre noget?

OPGAVE B

Du står i omklædningsrummet før en svømmekonkurrence. Du har taget to sæt badetøj med for en sikkerheds skyld.

Ved siden af dig står en konkurrent, som opdager, at vedkommende har glemt sit badetøj. Uden det kan vedkommende ikke deltage i konkurrencen.

- Hvad gør du?
- Vil du låne dit badetøj ud til en konkurrent?

OPGAVE C

Der har netop været en svømmekonkurrence, hvor bl.a. Noah og Victor har kæmpet tæt, og Noah har vundet.

Da de kommer op af vandet, er Victor sur. Han begynder at snakke grimt om Noah ved at sige, at det er ufortjent, at Noah vinder, fordi han ikke er god nok, og at han har snydt sig til sejren.

Noah hører ikke noget af det, da han er ved at få medalje overrakt imens.

- Du er ven med Victor. Hvad gør du?
- Du er ven med Noah. Hvad gør du?
- Du er ven med både Victor og Noah. Hvad gør du?

Foto: Lars Møller

CASE 3

Opførsel på banen

OPGAVE A

Du deltager i 400 m finaleløb ved Skole OL Atletik. Du løber alt, hvad du kan og prøver at hænge på de tre foran dig, men du er hele tiden en 3-4 meter bag nummer 3.

Cirka halvvejs rundt på banen vrider din modstander, der ligger som nummer 2, om på foden og falder. Nu har du chancen for at komme op blandt medaljetagerne.

Da du når op til vedkommende, kan du se, at vedkommende har rigtig ondt og bliver helt hvid i hovedet. Der er voksne på vej, men de er lige nu ikke i nærheden, da I er længst væk på banen.

- Hvilke valgmuligheder har du?
- Hvilke konsekvenser har de forskellige valgmuligheder?
- Hvad gør du?

OPGAVE B

Du deltager i crawl i Skole OL Svømning. Du er rigtig god til at svømme og forventer at vinde dit svømmeheat.

Da heatet bliver sat i gang, kan du ikke finde den rytme, du plejer, og du kan mærke, at du svømmer langsommere end normalt. Det ender med, at du bliver nummer fire i heatet.

Da du kommer op af vandet, er du sur, kaster badehætte og svømmebriller af sted og rammer et par andre svømmere. Du går heller ikke over og ønsker vinderen tillykke med sejren.

- Hvad synes du om din egen opførsel?
- Er det i orden at være sur over at have tabt?
- Hvordan er det i orden at reagere?
- Bør du gøre noget, når du er kommet ned på jorden igen?

OPGAVE C

Du deltager i boldkast ved Skole OL Atletik. Du har kastet ganske godt, men en af dine modstandere har kastet lidt bedre end dig og står til at vinde.

Dit sidste kast er godt, men ikke helt nok til at komme forbi din modstander. Ved en fejl får dommeren skrevet forkert, så dit kast er længere, end du faktisk har kastet. Du står nu til at vinde konkurrencen.

- Hvilke valgmuligheder har du?
- Hvilke konsekvenser har de forskellige valg?
- Hvad gør du?

CASE 4

Opførsel uden for banen

OPGAVE A

Skole OL Finalen er skudt i gang, og rigtig mange elever fra klasser og skoler fra hele Danmark er på stadion. Humøret er højt, og alle er klar til dagens konkurrencer.

Ikke alle kan konkurrere samtidig, og der er noget ventetid i løbet af dagen.

Nogle elever begynder at løbe rundt og råbe. De kaster også med ting og skaber en dårlig stemning.

- Hvilket ansvar har du selv som deltager, når du venter?
- Hvilket ansvar har du over for dine klassekammerater?
- Har du et ansvar over for andre klasser og skoler?
- Har andre et ansvar?
 - Evt. hvem?
 - Og hvordan bør de i så fald tage ansvar?

OPGAVE B

Hold fra to klasser kæmper tæt om at vinde en rokonkurrence. De ligger helt tæt frem til de sidste tag, og til allersidst trækker klasse A fra klasse B. Klasse B har givet alt, hvad de havde, og har roet hurtigere end i indledende.

Holdet fra klasse B er meget skuffede over, at de ikke vinder konkurrencen. Resultatet er, at halvdelen af holdet nægter at gå til præmieoverrækkelsen. Ved præmieoverrækkelsen klapper både dem, der er blevet nummer 1 og 3 anerkendende af de andre holds præstationer, mens holdet fra klasse B ikke klapper og ikke ønsker de andre tillykke.

- Hvad mener du om opførslen fra klasse B's hold?
- Er det i orden at være sur over at have tabt?
- Hvordan ville du selv have reageret?
- Hvordan bør man efter din mening opføre sig i en situation som denne?

OPGAVE C

Ved svømmekonkurrencen i Skole OL Svømning bliver alle deltagerne i hvert heat præsenteret med navn og skole over højttalerne.

Undervejs begynder tilskuere fra en skole at buhe af elever fra andre skoler. I protest begynder andre tilskuere at buhe også.

Da konkurrencen skal starte er der så meget larm i svømmehallen, at to deltagere ikke kan høre startsignalet, og de kommer senere af sted end de andre.

- Hvad mener du om tilskuernes opførsel?
- Skal man gøre noget for at undgå, at nogle buher af andre?
-Hvad kan man evt. gøre?
- Hvad ville du gøre som deltager i konkurrencen?
- Hvad ville du gøre, hvis du var en af dem, der ikke hørte startsignalet?
- Hvad bør dommerne gøre i en situation som denne?

CASE 5

Rollen som tilskuer

OPGAVE A

Længdespringskonkurrencen er i gang i Skole OL Atletik. Eleverne, som ikke deltager i konkurrencen, står ved siden af banen og hepper på deres klassekammerat. Nogle elever forsøger at stresse dem, der skal springe fra andres skoler ved at buhe af dem, når de skal springe, og håne dem, hvis de ikke springer så langt.

Elever fra andre skoler, inkl. din egen klasse, begynder at gøre det samme. For når de andre gør det, gør I det også.

Der er ingen lærere til stede.

- Hvad synes du om, at der er nogen der buher og håner modstanderne?
- Er det i orden at buhe, når de andre også gør det?
- Hvad synes du er god opførsel over for modstanderne?
- Hvem har ansvar for at gøre noget i situationen?
- Der er en dommer til stede ved konkurrencen. Skal vedkommende gøre noget?

OPGAVE B

Klasserne fra en skole er rigtig gode til at bakke op på tilskuerrækkerne. De klapper både af deres egen klasse, deres parallelklasse og af elever fra de andre klasser, når de præsterer flot, og af de andre klasser, når de vinder.

Din ven synes, at det er åndssvagt, at de hepper på de andre skoler. Han mener, at de kun burde heppe på deres egen klasse, fordi ellers hjælper de modstanderne på vej.

- Synes du, din ven har ret eller er forkert på den?
- Hvad mener du om den anden skoles elever som tilskuere?
- Hvordan er du som tilskuer til et idrætsstævne?
- Hvordan er din klasse som tilskuere til et idrætsstævne?

OPGAVE C

Der er konkurrence i Skole OL Svømning. Da en elev fra en anden skoleklasse skal springe i vandet ved starten, ryger hans badebukser af. Det ser lidt sjovt ud, da han famler for at få badebukserne på igen. Derfor kommer mange til at grine. Også dig.

Da eleven kommer op af vandet igen, er det tydeligt, at han synes, det er pinligt, at han tabte badebukserne.

En lille gruppe fra din klasse kommer med kommentarer, griner og peger på eleven.

- Er det i orden at grine, da han taber badebukserne?
- Er det i orden at grine, da han kommer op af vandet?
- Betyder det noget, at han er flov over situationen?
- Siger du noget til dine klassekammerater?
 - Evt. hvad?
- Hvad ville du gøre, hvis du tabte dit badetøj?

CASE 6

Respekt for regler

Foto: Anders Riishede

OPGAVE A

Del 1:

Konkurrencen 20 gange 60 m stafet er i gang i Skole OL Atletik. I front er der tæt kamp mellem to klasser. Klasse X bliver ivrig, og eleverne kommer flere gange til at løbe for tidligt af sted, så de er i gang, inden de får depechen i hånden. Klasse X bliver nummer 1 og vinder konkurrencen.

Elever fra klasse Y, der bliver nummer 2, bemærker, at klasse X har snydt ved at starte for tidligt og protesterer. Linjedommeren har ikke set, at der blev snydt, så de får ikke medhold i deres protest.

- Du er deltager fra klasse X. Hvordan føles det at vinde i denne konkurrence?
- Vil du gøre noget?
- Du er deltager fra klasse Y. Hvordan føles det at blive nummer 2 i denne konkurrence?
- Vil du gøre noget?

Del 2:

Klasse X er glad for at have vundet. Men efter et stykke tid føles sejren ikke længere så god. De ved godt, at de har snydt, og de kan se klasse Y's skuffelse over at have tabt og ikke at få medhold i protesten.

En klasserepræsentant vælger derfor at kontakte finalesekretariatet og fortælle det. Klasse Y bliver i stedet vindere, og klasse X bliver diskvalificeret.

- Hvad mener du om klasse X's opførsel?
- Hvordan ville du selv have gjort?

OPGAVE B

Der er semifinaler i Skole OL Bueskydning. Mange af klasserne har skudt rigtig godt, og du ved, at du selv skal skyde rigtig godt for at hjælpe din klasse på vej til finalen.

Du og din klassekammerat er på vej ned til skiven for at tælle point sammen, efter at I har skudt. Ved skiven ser I, at ét af dine skud ikke har givet point. Det er ikke godt, hvis klassen skal have et godt resultat.

Din klassekammerat siger, at I bare kan skrive 8 point på scorekortet. Ingen vil alligevel opdage, at I har snydt. Det kan være afgørende for, at I går videre.

- Hvad gør du?
- Hvad siger du til din klassekammerat?
- Er det ok at snyde lidt for at vinde, når ingen opdager det?

OPGAVE C

Du deltager i længdespringskonkurrencen i Skole OL Atletik og har netop sprunget. Da dit spring skal måles op, opdager du, at personen, der skal måle springet op, er kommet til at lægge målebåndet forkert, så du får målt et spring, der er cirka 10 cm længere, end du faktisk har sprunget.

Du får ikke lige sagt noget, mens opmålingen sker, og der er tilsyneladende ikke nogen, der har opdaget, at dit resultat er bedre, end du faktisk har sprunget.

- Hvordan reagerer du, da du opdager, at de skriver et bedre resultat ned?
- Vil du holde fast i resultatet, når nu ingen har opdaget det?
- Ville du sige noget, hvis der var blevet målt 10 cm for kort?
- Hvad mener du, det betyder det for konkurrencen, hvis man ikke siger, når der sker fejl?

CASE 7

Når voksne snyder

OPGAVE A

Længdespringskonkurrencen er i gang i Skole OL Atletik. Eleverne, som ikke deltager i konkurrencen, står ved siden af banen og hepper på deres klassekammerat. Nogle elever forsøger at stresse dem, der skal springe fra andres skoler ved at buhe af dem, når de skal springe, og håne dem, hvis de ikke springer så langt.

Elever fra andre skoler, inkl. din egen klasse, begynder at gøre det samme. For når de andre gør det, gør I det også.

Der er ingen lærere til stede.

- Hvad synes du om, at der er nogen der buher og håner modstanderne?
- Er det i orden at buhe, når de andre også gør det?
- Hvad synes du er god opførsel over for modstanderne?
- Hvem har ansvar for at gøre noget i situationen?
- Der er en dommer til stede ved konkurrencen. Skal vedkommende gøre noget?

OPGAVE B

Del 1:

Ved romaskinerne i Skole OL Roning er der gang i klassekonkurrencerne. Konkurrencen er tæt mellem flere klasser. Fra klasse X har alle endnu ikke roet, som reglerne ellers foreskriver. Men læreren vælger at lade de fem stærkeste i klassen ro det sidste stykke, så klassen er sikker på at vinde konkurrencen.

Ingen af dommerne opdager læreren og klassens snyd, og klasse X får sejren.

- Synes du, at det er i orden at omgå reglerne for at vinde?
- Er det i orden, hvis ingen alligevel opdager, at alle ikke har roet?
 - Synes du, at der er forskel på, om det bliver opdaget eller ej?
- Hvad mener du om lærerens beslutning om at lade de bedste ro?
- Hvordan bør lærere opføre sig i forbindelse med en konkurrence som denne?
- Er det i orden, at alle deltagerne i en konkurrence ikke får lov til at deltage i konkurrencen?

Del 2:

Elever og lærer fra en af de konkurrerende klasser har opdaget, at alle ikke har roet. De indberetter dette til dommerne.

- Ændrer det noget, at andre har bemærket, at alle ikke har roet?
 - Hvis ja, hvad?

OPGAVE C

Ved Skole OL må hver elev ikke stille op i flere discipliner. Det er hele klassen, der deltager og konkurrerer i Skole OL-stævnet.

Ved stævnet er en lærer ivrig for, at hans klasse skal vinde. Derfor ignorerer han reglerne og sender en elev, der er rigtig god til forskellige slags idræt, ind i flere discipliner.

- Hvordan ville du opleve det, hvis du var eleven, som fik lov til at konkurrere i flere discipliner?
- Hvordan ville du opleve det, hvis du var en af de elever, som ikke fik mulighed for at konkurrere, fordi en anden konkurrerede i flere discipliner?
- Hvad mener du om, at læreren prioriterer på denne måde?
- Hvilken opgave har en lærer i forbindelse med et idrætsstævne som Skole OL?

Foto: Lars Møller

ØVELSER MED FAIRPLAY I IDRÆTS- UNDERVISNINGEN

ØVELSE 1: HVEM VINDER STAFETTEN?

Holdene skal dyste mod hinanden i en stafet. Alle fra hvert hold skal én efter én transportere en golfbold på en spiseske ned til en kegle og tilbage. Man må naturligvis ikke holde på bolden undervejs.

Holdet, hvor alle på holdet først har gennemført, vinder.

Som afsæt for den senere diskussion af fairplay, får ét enkelt af holdene i stedet for en spiseske og en golfbold en teske og en bordtennisbold til at gennemføre stafetten.

Alternative lignende øvelser:

1. Lad eleverne løbe stafet, hvor det ene holds kegle er tættere på end det andet holds.
2. Lad der være et forskelligt antal elever på hvert hold, og alle skal løbe én tur hver.

INSPIRATION TIL EFTERFØLGENDE DISKUSSION:

- Hvem vandt og hvorfor?
- Hvordan er der forskel på at konkurrere med spiseske/golfbold og teske/bordtennisbold?
- Er det unfair, at holdene ikke har de samme betingelser for at deltage? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvad ville du gøre, hvis du deltog i en konkurrence, hvor forholdene var forskellige for deltagerne/holdene?
- Hvilke former for snyd i de forskellige idrætter kan skabe ulige forhold – og evt. ødelægge konkurrencen?

ØVELSE 2: ROLLESPIL MED TILSKUERE

Klassen bliver delt op i tre grupper. To skal dyste i en idrætsgren – f.eks. floorball. Den sidste gruppe skal være publikum og overvære kampen. Publikum må kun heppe på det ene hold.

Alternative lignende øvelser:

1. Giv to eller tre roller undervejs i spillet. Der kan være roller i alle tre grupper. Det er vigtigt, at de øvrige elever ikke ved, at nogle har roller, de skal spille undervejs. Det er vigtigt at instruere de elever, der skal have en rolle. Rollerne kan være at:
 - a. Snyde undervejs
 - b. Råbe ad enten medspillere, modspillere eller af spillere generelt
(hvis det er publikum)
 - c. Brokke sig
 - d. Være ekstra opbyggende og rose med- og modspillere
2. Læreren kan gå ind og spille uretfærdig dommer. Det er vigtigt, at ingen elever kender til rollen.

INSPIRATION TIL EFTERFØLGENDE DISKUSSION:

- Hvordan føles det, at der er nogle, der hepper på dig og dit hold?
- Hvordan føles det, når ingen hepper på dig eller dit hold, men kun på det andet hold?
- Har eleverne opdaget, at nogle af klassekammeraterne eller at du som dommer opførte sig anderledes?
 - Hvordan oplevede de, at klassekammeraterne agerede anderledes?
 - Hvordan reagerede de på de andres opførsel?

ØVELSE 3: HVEM VINDER LØBET?

Eleverne løber mod hinanden to og to, og det handler om at komme først i mål. De skal helst matches, så de har nogenlunde samme niveau. Den ene elev må løbe direkte til mål, mens den anden halvvejs bliver bedt om at stoppe op og holde fem sekunders pause, før vedkommende må løbe videre.

Alternative lignende øvelser:

1. Lad den ene elev starte fem sekunder før den anden.
2. Er der adgang til en løbebane, der er rund, skal den ene kun løbe i inderbanen og den anden i yderbanen.
3. Den ene elev løber almindeligt, mens den anden skal løbe med f.eks. en vægtskive eller noget andet, der vejer.

INSPIRATION TIL EFTERFØLGENDE DISKUSSION:

- Hvem vinder løbet og hvorfor?
- Hvordan føles det at være løberen, der uden udfordringer kan løbe?
- Hvordan føles det at være løberen, der har udfordringer undervejs?
- Hvad vil du gøre, hvis du oplever denne form for snyd eller andre former for snyd i en konkurrence?
- Hvilke former for snyd kan ødelægge en konkurrence?

ØVELSE 4: HVILKET HOLD FÅR FLEST BOLDBERØRINGER?

Eleverne deles i to hold, der er nogenlunde lige i niveau. Men det ene hold har to til tre personer mere på holdet. Der spilles et boldspil, hvor man enten kaster til hinanden, sparker bolden til hinanden eller lignende. Det gælder nu om at holde på bolden og få flest boldberøringer i træk pr. hold og undgå, at det andet hold får bolden.

Alternative lignende øvelser:

1. Spil med samme antal spillere på hvert hold, men lad det ene hold få dobbelt antal point pr. berøring.
2. Lad det ene hold spille med ørepropper.

INSPIRATION TIL EFTERFØLGENDE DISKUSSION:

- Hvilket hold får flest boldberøringer?
- Hvad betyder det for spillet, at det ene hold har flere spillere end det andet?
- Er det snyd, at det ene hold har flere spillere end det andet?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Kan man vinde over et hold, der har denne form for ulige fordele?
 - Evt. hvordan?
- Hvad vil du gøre, hvis du oplever denne form for ulige forhold i en konkurrence?
- Hvilke former for snyd kan være med til at ødelægge konkurrencen?

ØVELSE 5: HVEM RAMMER MEST PRÆCIST?

Eleverne konkurrerer mod hinanden to og to. Eleverne skal helst matches efter nogenlunde samme niveau. Eleverne skal kaste en bold eller lignende, så den rammer præcist inden for et afmærket område. Den ene elev kaster cirka seks meter fra området, mens den anden kaster cirka tre meter fra området.

Alternative lignende øvelser:

1. Lad eleverne kaste fra samme afstand, men hvor det ene område er større end det andet. Lad f.eks. den ene ramme et håndboldmål og den anden et floorballmål.
2. Lad eleverne kaste fra samme afstand og mod samme mål. Men der er forskel i vægt eller størrelse på det, de kaster med. Variationer er kugle (til kuglestød), fodbold, håndbold, medicinbold, badebold, ballon, ærtepose mv.

INSPIRATION TIL EFTERFØLGENDE DISKUSSION:

- Hvem rammer mest præcist?
- Hvad har betydning for, om man rammer præcist i en konkurrence som denne?
- Er det snyd, hvis der er ulige forhold?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Kan man vinde over den, der har fordele?
 - Evt. hvordan?
- Hvilke former for snyd kan ødelægge konkurrencen?